

Opinnäytetyö (AMK) / (YAMK)

Viestintä

Digital Arts

2010

Krista Badwal

NYKYTEKIJÄNOIKEUDET LUOVUUDEN ESTEENÄ

– epäkaupallinen tiedostojen jako laillistettava

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

Turun ammattikorkeakoulu

Viestintä | Digital Arts

4.12.2010 | Sivumäärä 36

Andy Best ja Vesa Kankaanpää

Krista Badwal

NYKYTEKIJÄNOIKEUDET LUOVUUDEN ESTEENÄ

Kirjallinen opinnäytetyöni käsittelee kriittisesti nykytekijänoikeuksia, niiden tapoja toimia taiteen normittajana, miten niiden tämänhetkiset säädökset rajoittavat pahasti luovuutta ja sananvapautta. Tekijänoikeudet koskettavat nykyään meitä kaikkia ihmisiä. Teknologian kehityksen ansiosta nykyään kuluttaja on myös teosten mahdollinen luoja, levittäjä, välittäjä ja muokkaaja. Aihe liittyi taiteellisen opinnäytetyöni luomiseen, koska lyhytvideossani käytin oman kuvamateriaalin lisäksi tekijänoikeusvapaata videomateriaalia. Eri taiteenlajeja löytyy useita, jotka käyttävät suoraan toisten teoksia muokaten ne omikseen. Kuuluisimpia ovat poptaiteilija *Andy Warhol* ja ready-made-taiteilija *Marcel Duchamp*.

Nykyteknologia mahdollistaa eräiden teostyyppien, kuten elokuvien ja musiikin, tekemisen ilman suuria pääomia ja verkon kautta helpon jakelun. Ongelmaksi tulee lähes aina nykytekijänoikeus, joka estää lähes minkään jo olemassa olevan aineiston käytön ilman lupia, niistä neuvottelua ja lopulta niistä maksamista, vaikka teos ei menisi kaupalliseen käyttöön. Tekijänoikeuslain mukaan toisen tekemän teokseen käyttöön tarvitaan aina tekijän lupa. Tekijänoikeuden tarkoitus on turvata tekijää ja edistää taidetta. Tämän hetken tekijänoikeuslainsäädäntö on kuitenkin hyvin ristiriitainen sen tarkoitusperän kanssa.

Jotta tekijänoikeus palvelisi luovuutta ja kulttuurin edistämistä, sen täytyy muuttua. En väitä ettei tekijänoikeutta pitäisi olla. Jokainen joka tekee luovan teoksen pitää saada siitä kunnia. Tekijänoikeudessa on nyt pahoja porsaanreikiä, joista isot yritykset ja järjestöt hyötyvät taloudellisesti. Inspiraatiota kirjoittaa tästä aiheesta tuli muun muassa nähtyäni internetin kautta ilmaiseksi *RIP! A Remix Manifesto*-dokumenttielokuvan. Sekä luettuani *Ahto Apajalahden* ja *Kaj Sotalan Jokapiraatinoikeus*-kirjan, joka on myös verkossa luettavissa ilmaiseksi.

Krista Badwal

CURRENT COPYRIGHT LAW IS RESTRICTING CREATIVITY

My thesis deals critically how the copyright law is taking place as an art definer and it's restricting people's creativity and freedom of speech. Copyrights concern nowadays us everybody. Thanks to the technological development now the consumer can be also the creator, distributor, dealer and editor. This topic was relevant to me when I was working on with my artistic thesis which was a short film. In my film I used copyright free old video clips as well as my own video material. By combining I created these two elements together a whole new piece of work which can classify as a video collage. Art field is full of remade pieces. They build on somebody's previous work which you use to make your own art. Well-known artists who have used other's work in their own art are pop artist *Andy Warhol* and readymade artist *Marcel Duchamp*.

New technology makes possible to create such works as movies and music without huge investments and use web as a distribution channel. The problem is almost every time the copyright law. You can't use other's work without permission, negotiating of them and in the end finally paying to the owners. Even if you wouldn't use it for a commercial purpose. Copyright law says that you always need the author's permission to use somebody else's work. The copyright's purpose is to protect the artist and improve on making art. But current copyright law is very contradictory with that purpose.

The copyright law has to change if we want it to serve creativity and cultural progress. I'm not saying that there should not be copyrights. Everybody who makes a piece of art should have the credits for it. But the current copyright law has big problems which benefit the most biggest entertainment companies and copyright organizations. I got inspiration to write this after watching *RIP! A Remix Manifesto*-document movie online for free. And I also read the *Jokapiraatinoikeus* which is written by *Ahto Apajalahti* and *Kaj Sotala*. The book is also available online for free.

SISÄLTÖ

1 KÄYTETTY SANASTO	6
2 JOHDANTO	7
3 HISTORIA EI TUNNE TEKIJÄNOIKEUKSIA	7
3.1 Plagiointi, tapa jakaa tietoa	7
4 TEKIJÄNOIKEUS	9
4.1 Ensimmäinen tekijänoikeuslaki	9
4.2 Tekijänoikeuden määritelmä	9
4.3 Miten nykytekijänoikeus ei toimi	10
4.4 Digital Rights Management	12
4.5 Luovuus on sosiaalinen prosessi	12
4.6 Lain rikkomista	14
5 TIEDOSTOJAON VAIKUTUKSET	16
5.1 Tiedostojen jako ei vaikuta negatiivisesti viihdeteollisuuden myyntiin	16
5.1.1 Musiikkiteollisuus	17
5.1.2 Elokuva-ala	19
5.1.3 Kirjat	20
5.2 Sähköinen kirjasto	21
6 COPYRIGHT VS COPYLEFT	22
6.1 Plagioinnin mestari	22
6.1.1 Kovalla kovaa vastaan	23
6.2 Tekijänoikeuden omistaja ja hyödyntäjä	24
6.3 Tekijänoikeusjärjestöt aivopesevät ihmisiä	24
6.4 Tietokoneohjelmistot	27
6.5 Creative Commons	28
6.6 Fanitus	28
6.7 Remix-kulttuuri	29
7 YHTEENVETO	32
8 LÄHTEET	34

KUVAT

Kuva 1. Disneyn plagiointia	22
Kuva 2. Mouse Liberation Front	24
Kuva 3. Mash-up	30
Kuva 4. Flattr-toimintatapa	33

TAULUKOT

Taulukko 1. Suomen euromääräinen äänitemyynti 1992- 2009	17
Taulukko 2. Yhdysvaltojen musiikkiteollisuuden myynti vuonna 2009	17
Taulukko 3. Elokuvien ja videoiden tuotanto 1993-2006	19

KÄYTETTY SANASTO

Copyleft	Vapaiden ohjelmistojen ja teosten käsite, joka toimii tekijän valitsemilla lisensseillä. Tekijällä on oikeus hallitusti luopua tekijänoikeuden synnyttämiltä oikeuksilta.
DRM	Lyhenne sanoista Digital Rights Management eli käyttöoikeuksien hallinta. DRM-tekniikoiden sovellusalueita ovat muun muassa tekijänoikeuden alaisen musiikin, elokuvien ja tietokoneohjelmistojen kopioinnin esto sekä liikesalaisuuksien suojaaminen teollisuusvakoilulta.
Fair use	Yhdysvaltojen tekijänoikeuslainsäädännössä määritelty käsite, jonka perusteella voi poikkeustapauksissa käyttää tekijänoikeuden muuten suojaamaa materiaalia.
Mash-up	Usean lähdemateriaalin sekoittamista keskenään. Teokset eivät omaa minkäänlaista ajempaa yhteyttä.
Plagiointi	Toisen henkilön esittämien ideoiden tai sanojen esittämistä omanaan; toisen esittämän tuotannon siteeraamista ilman lähdemerkintää. Tai jostain olemassa olevasta lähteestä peräisin olevan idean tai tuotoksen esittämistä uutena ja alkuperäisenä.
Public domain	Englanninkielinen termi, jolla tarkoitetaan teoksia joilla ei ole tekijänoikeudellista suojaa. Tekijä on voinut itse luopua tekijänoikeuksistaan tai suoja-aika on umpeutunut.
Remix	Alkuperäisestä tehtyä muunnelmaa.
Suoja-aika	Tekijänoikeuden suoja-aika on voimassa seitsämänkymmentä vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Lähioikeuden suoja-aika on viisikymmentä vuotta teoksen esittämisestä, joka tulee muun muassa esittäville taiteilijoille, teoksien tallentajille ja julkaisijoille.
Tekijänoikeusrikkomus	Tekijänoikeussuojatusta materiaalista uuden teoksen valmistaminen, teosten saattaminen yleisön saataville tekijänoikeuslain säännösten vastaisesti tai moraalisten tekijänoikeuksien rikkominen. Myös laittomasti valmistettujen teoskappaleiden tuominen maahan on tekijänoikeusrikkomus.
Tekijänoikeusrikos	Tekijänoikeuksia loukataan ansiotarkoituksessa tai jos siitä aiheutuu oikeuden haltijalle huomattavaa vahinkoa.

1 JOHDANTO

Tekijänoikeudet ja laitton verkkolataaminen ovat hyvin ajankohtainen aihe. Se jakaa voimakkaasti ihmisten mielipiteitä ja asiaa käsitellään hyvinkin paljon mediassa. Ruotsista alkujaan syntynyt Piraattipuolue, joka ajaa tiedostojen jaon vapauttamista yksityiseen käyttöön ja vastustaa nykyisiä tekijänoikeuksia, on laskeutunut myös Suomeen. Suomen mediassa on useaan otteeseen käsitelty laitonta tiedostojen jakamista ja uutisoitu oikeudenkäynneistä. Esimerkiksi vuoden 2006 lokakuun MTV:n uutisissa kerrottiin oikeudenkäynnistä, jossa *Finreactor* vertaisverkkojen ylläpitäjät haastettiin oikeuteen tekijänoikeusrikkomuksesta. Tapausta käsiteltiin Turun kärjäoikeudessa, joka tuomitsi reilut kaksikymmentä vertaisverkon ylläpitäjää sakkorangaistuksiin ja korvauksiin. Median suhtautuminen laittomaan tiedostojen jakoon on melko puolueetonta. Ollaan yleisesti huomattu ettei tiedosten jakoa voida pitää itsestään selvästi vain negatiivisena asiana. Sillä on myös positiivisia vaikutuksia, kuten kulttuurin edistäminen ja luovuuden ylläpitäminen. Uskon, että kiista tiedostojaon vapauttamisesta on sukupolvikysymys. Tämän päivän nuoret ovat kasvaneet käyttämällä tietokoneita ja Internetiä. Heille on aivan luonnollista ladata verkosta materiaalia omaan käyttöön ja ilmaista itseään muokkaamalla jo olemassa olevalla materiaalilla. Viihdealan tehtävä on muuttua ajan mukana. On muutettava palveluita ja tarjontaa. Tekijöille on keksittävä uusia tapoja ansaita palkkansa muilla kuin tekijänoikeuskorvauksilla.

2 HISTORIA EI TUNNE TEKIJÄNOIKEUKSIA

2.1 Plagiointi, tapa jakaa tietoa

Vähänkään laajemmassa historiallisessa tai kulttuurisessa tarkastelussa tulee selväksi, että tekijänoikeudella on itse asiassa ollut hyvin vaatimaton osuus kulttuurisissa ja taiteellisissa käytännöissä, ehkä lukuun ottamatta kaupallista kirjankustantamista. Tekijyys, originaalisuus ja tekijän yksinoikeus ovat tietyn aikakauden länsimaisen ajattelun tuotteita, joilla ei ole minkäänlaista kaikupohjaa esimerkiksi folkloristisissa, kansanperinteitä ja alkuperäiskansojen ilmaisutraditioita edustavissa kulttuurin muodoissa. Esimerkiksi kansanmusiikki, blues- ja reggae-kulttuuri, kansanperinteen kertomukset sekä alkuperäiskansojen kuvataide pohjautuvat avoimen muuntelun, kääntämisen ja varioimisen vapaudelle. (Marko Karo ym. 2007, 13)

Ennen 1700-luvun valistusaikaa plagiointi, eli toisten henkilöiden ideoiden ja suorien lainausten esittäminen oma tuotoksena oli keino välittää tietoa eteenpäin muille. Jos ranskalainen runoilija omaksui ja käänsi saksalaisen sonetin sanomalla sitä omakseen, oli tapa yleisesti hyväksyttävä. Sen katsottiin olevan klassisen estetiikan ajatus imitaatiosta. Plagiointi ei ollut keino vain vahvistaa klassisen estetiikan arvoja vaan sillä myös välitettiin taidetta, kuvia ja ideoita alueille, joille se ei olisi muuten löytänyt. Renessanssin ja uusklassismin aikana taiteessa keskeisimpiä pyrkimyksiä olivat jäljittely ja kopioiminen. Historian tunnetuimpia mestareita, jotka rakensivat työnsä muiden ideoiden ja teosten päälle ovat muun muassa *William Shakespeare*, *di Lodovico Buonarroti Simoni Michelangelo* ja *Leonardo Da Vinci*. (Leinonen ym. 2007, 224-225)

Leonardo Da Vincin nerokkuus piili hänen taidoissaan yhdistää erillään olleet biologian, matematiikan, tekniikan ja taiteen keksinnöt. Hän oli enemmän asioiden yhdistelijä kuin alkuunpanija. Harva tietää, että William Shakespeare oli mestari nappaamaan toisten kirjailijoiden parhaat palat ja teki niistä omat tekstinsä. (Shakerspare Online 2010)

Romantiikan ajan käsitys taiteilijasta, joka nähdään yksilöllisenä nerona, on tänä päivänäkin voimissaan. Tekijät ovat näkyvillä signeerauksina, digitaalisten teosten alku- ja lopputeksteissä sekä kirjojen ja lehtien kansissa. 1900-luvulla käsitteet originaalisuus ja tekijän yksinoikeus teoksiinsa ovat saattaneet

plagioinnin huonoon valoon. Plagiointi on alettu mieltämään varkauteen ja tekijänoikeuksien vastustamiseen. Vasta viime vuosikymmeninä nykyinen tietoverkottuminen on saanut ihmiset miettimään uudestaan plagioinnin näkökulmia. Aletaan ajatella, että vapaa yhdisteleminen ja avoin kehittäminen voisi olla tuottoisaa, vanhan ”plagiointi on tuotantoa jarruttavaa toimintaa” - ajatuksen sijaan. Netissä toimiva tietosanakirja, *Wikipedia*, on hyvä esimerkki, jossa kuka vain voi osallistua sen tekoon, muokkaukseen ja käyttää sen sisältöä vapaasti hyväkseen. Se on rakennettu yhteisen hyvän vuoksi. Wikipedian pyrkii rakentamaan jokaiselle kielelle mahdollisimman laadukkaan ilmaisen sanakirjan, jota voi siteraata vain muutamia kuvia lukuunottamatta myös kaupallisesti.

3 TEKIJÄNOIKEUS

3.1 Ensimmäinen tekijänoikeuslaki

Isosta-Britanniasta lähtöisin oleva ensimmäinen tekijänoikeuslaki tunnettiin nimellä *The Statue of Anne*. Laki nimettiin kuningartar Annen mukaan, joka toimi silloisen Ison-Britannian kuningaskunnan hallitsijana. Vuonna 1710 asetettu laki tehtiin luvattoman kirjapainon hallitsemiseksi. Tekijällä oli neljäntoista vuoden yksinoikeus painattaa kirjaansa ja mikäli tekijä oli elossa sitä voitiin jatkaa seuraavat neljätoista vuotta. Näiden vuosien jälkeen kirja menetti tekijänoikeussuojan ja siitä tuli kaikkien omaisuutta, eli kuka vain sai tehdä kirjasta kopioita (*Public domain*).

3.2 Tekijänoikeuden määritelmä

Suomessa viimeisin tekijänoikeuslain uudistus (Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404 2004) astui voimaan vuoden 2004 alusta. Suomessa tekijänoikeus tulee luovan työn tekijälle, joka luo kirjallisen tai taiteellisen teoksen. Teoksia ovat esimerkiksi kirjalliset tuotokset, elokuvat, äänitteet, piirustukset sekä maalaukset, valokuvat, videopelit ja sävelteokset. Kirjallisiksi teoksiksi luokitellaan muun muassa tietokoneohjelmat, kartat, selitettävät piirustukset ja graafisesti muotoillut teokset. Tekijänoikeussuoja tarkoittaa, että tekijä itse määrää teoksensa käytöstä. Tekijällä on oikeus hallita teoksensa sisällön kopioimista, muokkaamista ja levitystä. Tekijänoikeudet kestävät vielä tekijän kuolemasta seuraavat 70 vuotta. Tekijänoikeuslaki sisältää kuitenkin useita poikkeuksia ja rajoituksia, kuten lähioikeus. Lähioikeus on osana tekijänoikeutta ja se tulee esittäville taiteilijoille, teosten tallentajille ja julkaisijoille, radio- ja televisioyhtiöille ja myös valokuvaajille, mikäli heidän kuvansa ei katsota ylittävän teoskynnystä. Lähioikeussuoja on 50 vuotta kuvan ottamisesta. Teoksen määritelmänä on, että tuotos on tarpeeksi omaperäinen ja itsenäinen. Muita poikkeuksia ovat muun muassa julkistetun teoksen siteeramisen salliminen hyvää tapaa noudattaen ja muutaman teoskopion yksityiseen käyttöön salliminen, mikäli tuote ei ole teknisesti suojattu esimerkiksi

kopiosuojauksella. Yksityiskopiointi ei kuitenkaan aina kata tietokoneohjelmia, koska ne toimivat usein lisenssisopimuksilla. Yhdysvalloissa rajoituksista käytetään termiä ”fair use” ja Isossa-Britanniassa ja Australiassa se on nimeltään ”fair dealing”. Tekijänoikeuden rajoitukset vaihtelevat jonkun verran eri valtioissa. On tärkeää muistaa, että tekijänoikeus suojaa vain teosten toteutustapaa. Suojaa eivät saa teoksen aihe, juoni, idea tai tietosisältö. Näin ollen esimerkiksi tv-formaattien ideat eivät saa tekijänoikeussuojaa, mutta tv-formaatin käsikirjoitus, lavasteet ja musiikki voivat olla tekijänoikeussuojattuja. Tekijänoikeus voi olla myös jaettua eli syntyä yhdelle tai useammalle tekijälle. Ja mikäli teos on tehty työsuhteen alaisena, voi se kuulua yhtiölle.

3.3 Miten nykytekijänoikeus ei toimi

Immateriaalioikeuksien kehitystä pitkään seurannut tanskalainen professori Mogens Koktvedgaard onkin todennut: ”Koko tekijänoikeuden järjestelmä perustuu perustavanlaatuisen valheeseen, jossa kauniilla sanoilla saadaan aikaan illuusio siitä, että tekijänoikeus suojaisi kirjallisia ja taiteellisia teoksia ja palvelisi taiteen korkeimpia intressejä. Mutta tosiasiaassa nykyinen tekijänoikeuslaki on olemassa tuotteiden ja palveluiden tarjoajien kaupallisten etujen suojaamiseksi, eikä sitä kiinnosta näiden tuotteiden tai palveluiden laatu eikä niiden yhteiskunnallinen hyväksyttävyys.” Tekijänoikeus, jonka edelleenkin ajatellaan palvelevan nimenomaan taiteiden edistämiseen liittyviä sivistyksellisiä arvoja, näyttää siis totaalaisesti saaneen hahmon pikemminkin luovuuden ehdollistajana, tiedon omimisen välineenä ja taiteen normittajana. (Marko Karo ym. 2007, 11)

Nykytekijänoikeus ja sen tuomat yhteiskunnalliset vaikutukset ovat paljon monimutkaisempia, miltä ensisilmäyksellä vaikuttaa. Samaan aikaan kun se tukahduttaa luovuutta ja hidastaa markkinoiden kehitystä, olemme jokainen tiukan valvonnan alla. Lähes jokainen meistä helposti lipsahtaa tekijänoikeuslain toiselle puolelle sitä edes itse tiedostamatta. Syntymäpäiväjuhlilla tuskin tulee ajatelleeksi, että perinteisen syntymäpäivälaulun laulaminen suurelle joukolle olisi lain vastaista. Laittomuuden puolelle menee myös jos esimerkiksi Youtube-videopalveluun laitetaan esille video, jossa nuoret tytöt tanssivat *Madonnan* kappaleen tahtiin. Ei ole myöskään hyväksyttyä tehdä tekijänoikeussuojatuista musiikkikappaleista omia remix-versioita ja laittaa niitä muiden kuunneltavaksi verkkoon maksamatta alkuperäisistä kappaleista tekijänoikeuskorvauksia. Ennen

tietokoneiden yleistymistä ja internetin vallankumousta teoksia kopioitiin itselle nauhoittamalla ohjelmia ja elokuvia televisiosta vhs-kasetille ja musiikkia suoraan radiolähetyksistä c-kaseteille. Tätä pidettiin yleisesti hyväksyttävänä tapana levittää kulttuuria. Ja valtion säätämällä erillisellä kasettimaksulla pyrittiin turvaamaan tekijät mahdollisilta menetyksiltä. Myydyistä ääninauhoista ja videokaseteista ruvettiin keräämään ylimääräistä korvausta, josta kertyneen tuoton tekijöitä edustavat järjestöt jakoivat eteenpäin.

Alun perin video- ja ääninauhoille tarkoitettua kasettimaksua laajennettiin syksyllä 1998 kattamaan tietokoneissa käytettävät cd-r-levyt. Vhs-kaseteissa maksun osuus on peräti 30 prosenttia myyntihinnasta, cd-r-levyissä noin 20 prosenttia. Kun järjestely otettiin Suomessa käyttöön vuonna 1984, sitä kutsuttiin vielä kasettiveroksi. Puolet maksun tuotosta käytetään kotimaista kulttuuria edistäviin tarkoituksiin. Opetusministeriö kuitenkin päättää yksinään tämän "veron" suuruudesta edunsaajien vaatimuksia kuultuaan. Kuluttajia ei kuulla missään vaiheessa – eikä suurinta osaa taiteilijoista. (Leinonen ym. 2007, 231)

Viime aikoina on uutisoitu, miten tekijänoikeusjärjestöt ajavat hyvitysmaksun lisäämistä matkapuhelimiin ja digibokseihin. Matkapuhelimista on tullut pieniä kannettavia tietokoneita, joilla pystyy muun muassa toistamaan musiikkia, elokuvia ja pelejä.

1990- ja 2000-luvulle tultaessa Internet teki teosten jäljentämisestä ja kopioimisesta entistä helpompaa. Tietokoneet mahdollistivat musiikin ja elokuvien toistamisen lisäksi mahdollisuuden pelata tietokonepelejä. Ja näiden ominaisuuksien lisäksi tietokoneilla pystyi tallentamaan tiedostoja sen muistiin. Tämän jälkeen alkuperäistä levyä ei välttämättä tarvittu enää ollenkaan. Lisälaitteiden avulla, kuten skannereiden, faksien ja kopiokoneiden, pystyttiin tallentamaan myös kokonaisia kirjoja sähköiseen muotoon. Näin syntyi sähköisesti helposti levitettäviä e-kirjoja. Mutta se mikä erottaa täydellisesti tietokoneet nauhureista on laatu ja helppo levitettävyys. Analogisilla nauhureilla tehtyjen kopioiden laatu on aina huonolaatuisempaa kuin alkuperäisen. Kopioketjun ensimmäiset versiot saattoivat olla kohtuullisia, mutta ketjun pidetessä laatu kärsi huomattavasti. Digitaalisten teosten kopiot on mahdollista saada yhtä hyvälaatuisia kuin alkuperäinen. Se on ykkösten ja nollien kopioimista. Olennaisin ominaisuus tietokoneissa on niiden tuoma mahdollisuus

alkuperäistasoisten kopioiden jakamiseen tietoverkkojen välityksellä ympäri maailmaa.

3.4 Digital Rights Management

Tätä helppoa levitystä vastaan syntyi DRM eli *Digital Rights Management* (suom. digitaalinen käyttöoikeuksien hallinta), jolla pyritään rajoittamaan kopiointia, jakamista ja tallentamista. Jos ostat kopiosuojatun lempibändisi cd-levyn kaupasta, et saa yrittää purkaa suojausta. Sinulla ei ole mahdollisuutta saada kopiosuojatusta cd:stäsi versiota mp3-soittimellesi. Suojausta on kritisoitu paljon siitä, että se poistaa cd- ja dvd-levyn omistajalta oikeuden valita millä laitteella ja miten hän laillisesti ostamaansa sisältöä käyttää. Yleisesti keskusteltaessa digitaalisista käyttöoikeuksien hallinnoista tulee usein esille huoli, että pitkälle viety suojaus saattaa olla yksi syy, joka ajaa käyttäjät vertaisverkkojen pariin. Esimerkiksi ihmiset, jotka ostavat musiikkilevynsä kaupoista saattavat ladata mp3-versiot laittomasti netistä.

Tällaisella teknologialla voidaan tosiasiaassa säännellä tekijänoikeuden sisältöä: esimerkiksi käyttäjien lakiin perustuvien oikeuksien rajaaminen tai pääsyn estäminen tekijänoikeuden suojaamattomiinkin osiin teoksissa käy mahdolliseksi. Tämä toteutetaan joko suoraan teknologian avulla tai suojaamalla teokset teknisesti ja käyttämällä vakioehtoisia sopimuksia, joiden hyväksyminen on edellytyksenä teknisten suojauskeinojen suojaamien teosten mille tahansa käytölle. Kumpikin toteutustapa varmistaa tekijänoikeuden haltijalle edellytykset hyödyntää omistustaan taloudellisesti mahdollisimman tehokkaasti ja mahdollisimman vapaana erilaisista yleishyödyllisistä intresseistä, jotka on pyritty turvaamaan tekijänoikeudessa. (Mylly ym. 2007, 114)

3.5 Luovuus on sosiaalinen prosessi

Teknisellä suojauksella suojataan siis jo olemassa olevien teoksien levitys- ja markkinointitapoja, mutta suojaus voi pahimmillaan koitua luovuuden ja innovaatioiden esteeksi. Innovaatio on luonteeltaan myös sosiaalinen prosessi, jossa usein käyttäjät keksivät uusia ja omaksuvat ennalta odottamattomia tapoja käyttää teoksia ja teknologioita. Pitkälle viety suojaus, pitkät suoja-ajat ja kontrolli eivät anna mahdollisuuksia teoksen kehittelyyn. Avoimen sisällön ohjelmistot nojaavat vapauteen, jossa ei käytetä suojauksia kehittelyn esteenä, ei suoja-aikoja tai ei mitenkään kontrolloida miten tulisi käyttää tai muokata

ohjelmistoja. Kuka vain saa käyttää, muokata ja jakaa ohjelmaa eteenpäin. Näin ollen ohjelmat kehittyvät nopeammin sekä useamman henkilön työntuloksena valmistunut koodin laatu ja luotettavuus on vahvaa. Vapaita ohjelmistoja käsitellään myöhemmässä luvussa tarkemmin. Klassinen esimerkki käyttäjien innovaatiosta on puhelin. Puhelimen keksi italialainen *Antonio Meucci* noin vuonna 1849 (Wikipedia 2010). Puhelimen keksijät ja yrittäjät arvelivat, että sitä tulotisiin käyttämään lähinnä viljan hintojen, uutisten ja jumalanpalvelusten lähettämiseen suurille kuulijajoukoille. Vasta muutamaa vuosikymmentä myöhemmin amerikkalaisten maatalojen emännät keksivät sen nykyisen käyttötavan eli toimimaan ihmisten väliseen kommunikointiin ja sosiaaliseen etävierailuun. Samalla tavalla käyttäjien toimesta ovat kehittyneet kännyköiden lyhytviestit ja Internet. (Tuomi ym. 2007, 38)

Mitä nopeammin informaatio jaellaan, sitä paremmin se palvelee niitä jotka sitä eniten tarvitsevat, ja yksilötasolla, sitä enemmän se tuottaa varoja. Nopeus ja uusintaminen tuottaa varoja digitaalisella aikakaudella. Prosessin hidastaminen tekijänoikeuksilla vaikuttaa ainoastaan kielteisesti sekä yksilölliseen että kulttuuriseen kehitykseen. Pitkällä aikavälillä kulttuurin tuottajien ja kuluttajien edut ovat yhteiset. Arkistoissa on jo nyt paljon materiaalia, jota ei voida esittää tekijänoikeuksien kalleuden tai mutkikkuuden vuoksi. Ja kaikki häviävät. (Leinonen ym. 2007, 230-231)

Siinä missä kirjastot kannustavat harrastamaan lukemista, kulttuurin parempi saatavuus kannustaa sen suurempaan arvostamiseen. Näin voin vilpittömästi sanoa omasta verkkolataamisesta ja kulttuurin tutkimista. Harjoittelemalla verkossa oman alan tutoriaaleja sekä nettiyhteisöjen jaetun palautteen, tiedon jakamisen ja toisten teosten katsomisen kautta olen oppinut suurimman osan tietokonetaidoistani, saanut inspiraatiota ja olen laajentanut alan tietouttani. Myös yhdysvaltalaisen *Fleet Fox*-yhtyeen laulaja *Robin Pecknold* on verkkolataamisen puolestapuhuja. Yhtye julkaisi ensimmäisen albuminsa vuonna 2008 ja se nousi heti julkisuuteen. Levy äänestettiin vuoden loppuun mennessä parhaaksi levyksi useissa Euroopan maissa (Billboard 2008). Pecknold kertoi haastattelussaan BBC:lle verkkolataamisen laajentaneen hänen musiikkikäsitystään ja olleen ratkaisevassa roolissa oman musiikillisen uran suunnannäyttäjänä. (BBC News 2009)

3.6 Lain rikkomista

Tekijänoikeudet ja tiedostojen jakaminen sai aikaan suuren mediakohun ja suurennuslasin alle joutui vuonna 2000 *Napster*-niminen verkkopalvelu, joka haastettiin useita kertoja oikeuteen Yhdysvalloissa.

Napster ylläpiti ikään kuin sähköisinä ilmoitustauluina toimivia palvelintietokoneita, joihin tavalliset ihmiset saattoivat ottaa yhteyden. Näin tehdessään koneet luovuttivat Napsterille listan muistissaan olevasta musiikista ja saivat vastineeksi tiedot muiden Napsteriin yhteydessä olleiden koneiden yksilöllisistä IP-osoitteista ja musiikkikokoelmista. Näiden tietojen avulla oli mahdollista ottaa yhteys muiden käyttäjien koneisiin ja kopioida niiden muistiin tallennettua musiikkia omaan käyttöön. Samaan aikaan kopioijan oma kone jakoi sillä jo valmiiksi olevaa musiikkia eteenpäin muille halukkaille. Näin yhtäkkiä merkittävä osa maailman musiikkivalikoimasta oli kenen tahansa saatavilla ilmaiseksi. (Apajalahti & Sotala 2010, 11)

Yhdysvaltojen tuomioistuin lopulta määräsi Napsterin estämään tekijänoikeudella suojattujen teosten luvattoman levityksen. Kun Napster ei pystynyt estämään sitä, se joutui sulkemaan sivustonsa vuoden 2001 heinäkuussa. Vaihtoehtoisia kopiointipalveluita ja -tapoja oli monia muita, esimerkkinä mainittakoon *LimeWire* (2000), *Kazaa* (2001) ja *BitTorrent* (2001). Näitä palveluita alettiin kutsua *peer-to-peer*-palveluiksi eli vertaisverkoiksi, sillä niissä vaihdettiin suoraan käyttäjien kesken tietoja.

Vertaiverkkojen kehitys ja luvattoman kopioinnin tuoma julkisuus on johtanut siihen, että suurin osa tietojen vaihtopalveluista ei ole minkään tietyn tahon tarjoamia, vaan niin sanottuja avoimia protokollia. Esimerkkinä kaikille tuttu termi GSM. Se ei viittaa mihinkään tiettyyn kännykkävalmistajaan, vaan se on yleinen alan yhteinen kaikkien hyväksymä protokolla, tekninen standardi. Kuka vain, jolla on tarpeeksi tietotaitoa voi alkaa valmistamaan GSM-puhelimia. Saman lailla vertaisverkot käyttävät avoimia protokollia, joilloin kuka vain voi tehdä oman tietokoneohjelman, jolla voi hyödyntää niitä. Vertaisverkoista onkin tullut tehokas ja helppo tapa jakaa tiedostoja muiden kanssa.

Keskuspalvelimilla on tiedostonjakamisessa yhä pienempi rooli. Ruotsalainen, paljon julkisuutta saanut *Pirate Bay* -vertaisverkkopalvelu on esimerkiksi osittain siirtynyt käyttämään tällaista uudenlaista tekniikkaa. Nyt *Pirate Bay*n palvelimilta näkee ainoastaan sen, mitä teoksia on jaossa, mutta ei enää sitä, keiltä käyttäjiltä kyseinen teos on saatavilla. (Apajalahti & Sotala 2010, 13-14)

Luvaton verkkolataaminen on erittäin suosittua nuorten keskuudessa. Siihen syyllistyy nuorista useampi kuin luvattomaan koulusta poissaoloon. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen, *Optulan*, vuonna 2009 julkaisemassa selvityksessä tuli ilmi, että kahdella kolmasosalla suomalaisista yhdeksäsluokkalaisista oli vähintään sata laittomasti hankittua teosta tietokoneellaan. Verkkolataamiseen oli tutkimuksen mukaan syyllistynyt 15-16-vuotiaiden keskuudessa 74 prosenttia ja jopa 29 prosenttia ilmoitti kopioivansa jotakin päivittäin tai lähes päivittäin. (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2008)

Nykyisin suositut vertaisverkot on rakennettu niin, että ohjelmat oletusarvoisesti jakavat lataajan koneelta olevia tiedostoja muille, joilloin myös lataus on nopeampaa. Näin huomattava osa lataajista tulee pelkän kopioinnin sijasta harrastaneeksi myös tiedostojen jakoa, joka on vakavampi tekijänoikeusrikkomus kuin pelkkä itselle kopioiminen. Mutta mikäli ruvetaan tutkimaan mitä lähetetään kenellekin sähköisesti, on se kirje- eli viestintäsalaisuuden rikkomista. Eihän postilaitoksenkaan tehtävä ole tutkia mitä postitettavien kirjeiden ja pakettien sisällöissä on. Suomessa kuitenkin lakia yksityisen kopioinnin suhteen ollaan tiukennettu vuoden 2005 jälkeen, joka tuli yleisesti tunnetuksi *Lex Karpelana*. Lempinimi tuli silloisen kulttuuriministeri *Tanja Karpelan* mukaan, koska hän ajoi uudistusta, jossa ilman kaupallista hyötyä tapahtuvasta tiedostonjakamisesta tuli entisen tekijänoikeusrikkomuksen sijaan tekijänoikeusrikos. Tämä muutos mahdollisti muun muassa kotietsinnät ja enimmäisrangaistuksena saattoi olla kaksi vuotta vankeutta. Laki kieltää laittomasti verkkoon levitykseen laitettujen tiedostojen lataamisen omaan käyttöön. Aikaisemmin pelkkä omaan käyttöön lataaminen ei ollut kiellettyä.

Myös opetusministeriö on miettinyt miten saada hallintaan luvatun verkkojakelu. Marraskuussa 2008 he julkaisivat raportin, jonka ehdotuksena oli velvoittaa teleyritykset valvomaan laajamittaisesti kaikkea verkkoliikennettä ja pomimaan laitton verkkolataaminen tai levitys asiakkaiden URL-osoitteiden, siirtoprotokollien ja tiedostotyyppien kautta. Teleyritykset olisivat olleet velvoitettuja välittämään asiakkailleen varoituksia jos heitä olisi epäilty nettipiratismista. Lisäksi harkittiin Asian pohtimista jatkettiin vuoden 2009

julkaistussa raportissa, jossa käsiteltiin tarvittavia lainsäädäntömuutoksia luvattoman verkkojakelun vähentämisessä. (Apajalahti & Sotala 2010, 34-35)

Nämä ehdotukset ja uudistukset uhkaavat suuresti yksityisyysuojaa, kirjesalaisuutta ja jokaisen ihmisen oikeusturvaa. Viihdeteollisuus ja tekijänoikeusjärjestöt kokevat internetin uhkana ja hallinnan menettämisenä. He tahtovat sivuttaa perusoikeudet ja vaativat kontrollia. Luvatonta tiedostojen jakamista on kuitenkin mahdotonta tukahduttaa ilman kansalaisoikeuksien polkemista.

4 TIEDOSTOJAON VAIKUTUKSET

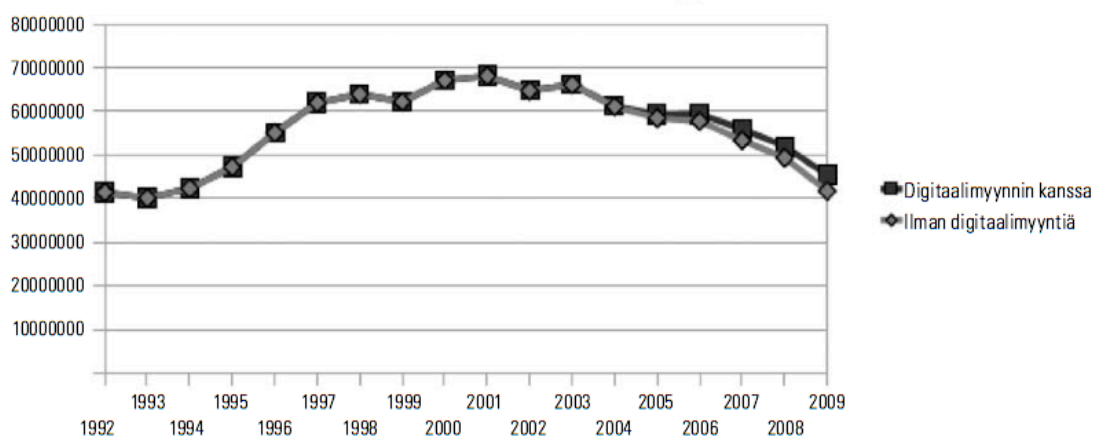
4.1 Tiedostojen jako ei vaikuta negatiivisesti viihdeteollisuuden myyntiin

Viihdeteollisuus antaa mielellään vaikutelman, että tiedostonjakaminen tuhoaa heidän liiketoimintansa ja taiteilijat jäävät ilman palkkaa. Näin ei ole kuitenkaan missään tutkimuksessa osoitettu paikkaansa pitäväksi. Esimerkiksi Suomen muusikoista ja säveltäjistä ei löydy supertähtiä, jotka tienaisivat pääelantonsa tekijänoikeuskorvauksilla. Syy löytyy osittain kielialueen pienuudesta. Monikansallisen Englannin kielen käyttö antaa laajemmat yleisöt. Ja itse asiassa monen taiteilijan ja artistin ongelma on tuntemattomuus. Mikäli tiedostojen jakaminen sallittaisiin toisi se enemmän tunnettavuutta ja mahdollisuuden tutustua uusiin teoksiin, joka taas alentaa kynnystä ostaa teoksia esimerkiksi tukemismielessä. Eihän kukaan halua ostaa sikaa säkissä. En väitä, että tiedostojen jakaminen nostaisi myyntiä. Olen sitä mieltä ettei tiedostojen jako aiheuta suurta vahinkoa viihdeteollisuudelle. Viihdeteollisuuden pitää muuttaa tapojaan toimia alalla ja haastaa laitton tiedostonjako. Hyvä esimerkki siitä on ruotsalainen musiikkipalvelu *Spotify*, jonka kautta voi kuunnella lähes rajattomasti musiikkia. Vastaavanlaisia palveluita on syntymässä myös elokuville, joista jo julkaistu ruotsalaisten versio on nimeltään *Vodder*. Ohjelma toimii samalla periaatteella kuin *Spotify*.

4.1.1 Musiikkiteollisuus

On totta, että musiikkiteollisuuden levymyynti on hieman laskenut Suomessa, mutta syy ei ole tiedostojen jakamisen vaan digitaalisen myynnin.

Taulukko 1. Suomen euromääräinen äänitemyynti 1992- 2009

Yhdysvalloissa ja Britanniassa tehdään myyntiennätyksiä ja nousu on ollut pääasiassa digimyyntin ansiota.

Yhdysvalloissa *Nielsen SoundScan* raportoi vuoden 2009 talouskriisin aikaista myyntiä:

- Kokonaismyynti oli 1,545 miljardia yksikköä, 2,1 % edellistä vuotta enemmän.

Kasvun veturina toimi digitaalimusiikin myynti. Musiikkia ostettiin digimuodossa 1,16 miljardia yksittäistä kappaletta (kasvua 8,3 %) sekä 76,4 miljoonaa albumia (kasvua 16,1 %).

Taulukko 2. Yhdysvaltojen musiikkiteollisuuden myynti vuonna 2009.

2009 Music Sales Highlights			
Category	2009 Units sold	2008 Units sold	%change
Total Music Sales	1,545,000,000	1,513,000,000	2.1%
Digital Track Sales	1,159,000,000	1,070,000,000	8.3%
Digital Album Sales	76,400,000	65,800,000	16.1%
LP/Vinyl Sales	2,500,000	1,880,000	33.0%
Holiday Season Album Sales	80,200,000	80,100,000	0.01%
Source: The Nielsen Company			

Suomessa mahdollisuudet ostaa digitaalisesti musiikkia ovat olleet huomattavasti heikommat kuin muualla maailmassa. Oikeudet musiikin myyntiin on perinteisesti jaettu maakohtaisesti ja Suomessa on niin pienet markkinat, että tänne ei juuri saa kannattavia sopimuksia. Suomalaisen digimusiikkikauppa *The Groundin* perustaja *Antti Peisa* kirjoitti huonosta menestyksestään (Monoliitti 2008):

Näistä levy-yhtiöneuvotteluista vielä sen verran, että isoin ongelma niissä on, ettei Suomen päässä käydyillä neuvotteluilla ole oikein mitään merkitystä. Suomen edustajat pystyvät tarjoamaan vain vakiosoppareita (drm, kalliit hinnat) ja jos tästä haluaa poiketa, niin prosessista tulee hidas ja hankala. Ja päätökset ovat lähes aina kielteisiä. Ymmärtäähän sen toki - muutokset ovat helpoin aloittaa isolta yhtenäiseltä markkina-alueelta (Yhdysvallat) ja pikkuinen firma Itä-Euroopassa vaikuttaa lähinnä vain riskiltä.... Lisäksi laajentuminen ulkomaille kaatui heti juurillensa. Levy-yhtiöt rajaavat kilpailua alueittain ja meille annettiin leikkikentäksi pelkkä Suomi. Euroopassahan pitäisi olla tuotteiden vapaa liikkuvuus, mutta sopimuksemme kielsi myynnin muualle kuin Suomeen. Euroopan laajuiset ennakot maksanevat lähelle miljoonia, kun Suomen kohdalla puhuttiin kymmenistä tuhansista euroista. Mainitsin aiemmin, että MP3-tiedostomuodon käyttäminen nosti ennakot meille mahdottomiin lukemiin: lopulta kaikkien levy-yhtiöiden mukaan saaminen olisi maksanut yli 100 000 euroa ja oikeuttanut pelkästään myynnin Suomeen. Tuo on järjetön summa rahaa, ottaen huomioon, minkälaisissa lapsenkengissä markkinat täällä ovat. Ja kaikki maksut eivät suinkaan olleet pelkkiä ennakoita (ennakot saa siis takaisin, jos ehtii ensimmäisen vuoden aikana riittävästi myydä), vaan mukana oli kaikenlaisia siirto- ja liittymismaksuja. Tämä selittää sitä, että uusia toimijoita ja aitoa innovointia kentällä on pelottavan vähän. Isojen poikien leikkiä, valitettavasti.

Hyvin usein itsekin olen löytänyt haluamani albumit vain ulkomaisista verkkokaupoista, en kotimaisista verkkokaupoista. Tämä varmasti vaikuttaa suuresti, miksi kotimaassa digitaalinen musiikkimyynti ei ole lähtenyt nousuun. Laittoman tiedostonjakamisen rinnalle on myös syntynyt uusia palveluita kuten Spotify, joka toimii tällä hetkellä Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Britanniassa, Espanjassa ja Ranskassa. Isot levy-yhtiöt eivät varmasti olisi koskaan suostuneet tämän tyyppisen palvelun syntyyn ilman laitonta tiedostonjakamista. Spotifyn konsepti on yksinkertainen: käyttäjä voi valita ilmaisen, mainosrahoitteen tai maksullisen version välillä. Maksullisessa versiossa käyttäjät voivat kuunnella musiikkia, kun eivät ole yhteydessä verkkoon. Lisäksi he välttyvät häiritseviltä mainoskatkoilta. Ilmaisversiossa on rajattu kahdenkymmenen tunnin kuukausirajoitus ja mainosrahoitteeseen tarvitaan

kutsu. Vastineeksi ohjelman kautta voi kuunnella musiikkia, jota löytyi lokakuussa 2009 kuuden miljoonan musiikkikappaleen verran.

Levymyynnin laskua tasoittavat kasvaneet keikkamyynnit ja niistä saadut keikkapalkkiot. Myös siirtymä vinyylilevyistä ja kasettinauhoista cd-levyihin reilu kymmenen vuotta sitten sai aikaan, että ihmiset ostivat uudestaan lempilevynsä cd:n muodossa ja se näkyi aikansa musiikkibisneksen levymyynnissä selvänä kasvuna. Nykyään musiikin kuuntelulle on tullut kilpailevia viihdemuotoja, kuten elokuvien katselu, Internetissä surffailu ja tietokonepelien pelaaminen, jotka kilpailevat samoista rahoista.

4.1.2 Elokuva-ala

Suomessa kuten muuallakin ympäri maailmaa elokuva-ala kasvaa edelleen. Suomen elokuva- ja videotuotantoala on kasvanut. Vaikkakin elokuvatuotanto on riippuvainen valtion rahallisesta tuesta, on sen liikevaihto noussut viisi prosenttia vuosittain ja työllisyys vastaavasti neljän prosentin vuosivauhtia. (Tilastokeskus 2008)

Taulukko 3. Elokuvien ja videoiden tuotanto 1993-2006.

	toimipaikkoja lkm	henkilöstö muutettuna kokoaikaisiksi	liikevaihto, milj. euroa
1993	369	848	62
1994	378	724	66
1995	398	842	75
1996	398	817	86
1997	435	1 001	121
1998	460	1 259	109
1999	444	1 174	116
2000	455	1 218	121
2001	527	1 282	116
2002	550	1 377	119
2003	581	1 275	120
2004	589	1 330	122
2005	607	1 300	136
2006	638	1 452	149

Mielenkiintoisella tavalla uudestaan dvd-myyntiä kymmenkertaiseksi kasvattanut on brittikomediaryhmä *Monty Python*, jonka tuotokset ovat jo aikansa klassikoita. Heidän faninsa olivat laittaneet paljon heidän videoita YouTubeen muiden katseltavaksi. Monty Python-tekijät saivat tietää asiasta ja sen sijaan, että olisivat vaatineet videoiden poistamista palvelimelta, he päättivät korvata katsotuimmat videot parempilaatusena ja laittoivat jakoon monia muitakin tuotoksiaan. Videoiden yhteyteen laitettiin linkit, joiden kautta oli mahdollista ostaa DVD-kokoelmia, joilta videot olivat peräisin. Lyhyessä ajassa heidän Monty Python-sarjansa DVD:t nousivat *Amazon.comin* myydyimpien elokuva- ja tv-sarjatuotteiden listalle.

Suomalainen ilmaislevityksen menestystarina on *Star Wreck: In the Pirkinning*, pienen harrastajaporukan tekemä tieteiselokuva, joka parodioi *Star Trek*- ja *Babylon 5* -tieteissarjoja. Elokuva julkaistiin pitkän työn jälkeen verkossa ilmaiseksi vuoden 2005 lokakuussa. Se tuli samalla myyntiin myös DVD:llä. Vuotta myöhemmin, kun elokuva oli jo ladattu neljä miljoonaa kertaa ilmaiseksi netistä, Universal Pictures otti levitykseensä uusitun Imperial Edition-DVD:n. (Apajalahti & Sotola 2010, 69)

Korkein Oikeus vuodelta 2008 on *Olli Ylisen* independent-elokuva. Elokuva on mahdollista ladata ja katsoa ilmaiseksi netin kautta. Lisäksi elokuvaa myydään DVD:llä suurissa tavarataloissa ja se on ollut ensimmäinen indie-elokuva, joka on päässyt elokuvamonopoli *Finnkinon* levitykseen. Se on tehty talkoovoimin ja ilman suurta taloudellista tukea.

4.1.3 Kirjat

Kirjat ovat löytäneet tavan hyödyntää sähköisen ajan henkeä ja löytää uutta lukijakuntaa. Tästä hyvä esimerkki on yhdysvaltalaisen *Baenin Vapaakirjasto* -kustantamon sivusto, jossa on mahdollisuus lukea kustantamon julkaisemia kirjoja ilmaiseksi (Baen Free Library 2000). Sivusto sai alkunsa, kun kirjailija *Eric Flint* sai mahdollisuuden kustantajaltaan laittaa kirjansa nettiin jakoon. Hän halusi todistaa muille verkkolataamista uhkana pitäville kollegoille, ettei netti ole uhka vaan mahdollisuus tuoda omia töitä paremmin esille ja lisäjulkisuuden korkeintaan lisäävän myyntiä. *Flint* sai *Mother of Demons* -kirjansa vapaan nettilevityksen jälkeen useita viestejä lukijoiden aikeista ostaa kyseinen teos. Monet lukijat ilmoittivat ihan tukemismielessä ostavan kirjan, toiset taas olivat

selailleet sähköistä versiota ja päättäneet sen perusteella ostaa kyseisen kirjan. Puolitoista vuotta myöhemmin, kun Flintin kirja julkaistiin ilmaiseksi verkossa, myynti oli kaksin kertaistunut (Baen.com 2002). Kirjailija tajusi, miten kirjan nettilevitys toimi viidakkorummun tavoin. Ihmiset, jotka lukivat teoksen kertoivat siitä eteenpäin toisille. Näin hän sai lisää lukijakuntaa ja mahdollisia ostajia. Kustantamo huomasi myös kirjan levityksen positiiviset vaikutukset ja antoivat kaikille kirjailijoilleen mahdollisuuden ilmaiseen nettilevitykseen.

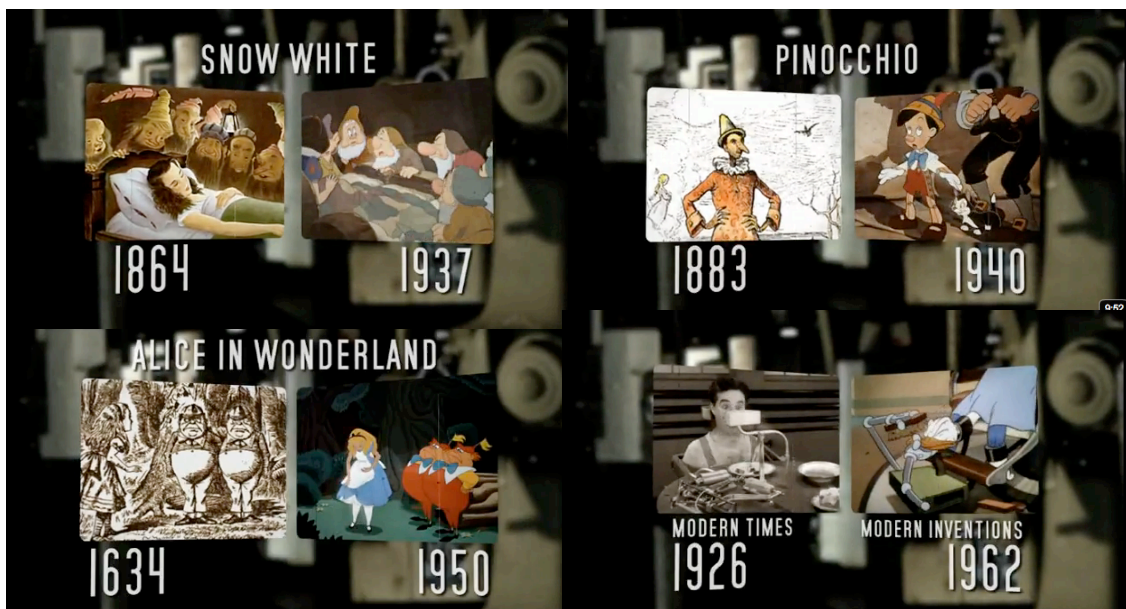
4.2 Sähköinen kirjasto

Olisi hienoa jos kulttuurin suhteen muutettaisiin vanhanaikaista ajatusta, että kaikki ovat joko kulttuurin tuottajia tai kuluttajia. Kulttuuria ja sen jakamista voitaisiin katsoa ”jokamiehenoikeuksien” kautta, kuten *Juha Karhu* ym. (2007, 94) on kirjoittanut yhteisomistajuudesta kirjassaan *Tekemisen vapaus*. Kirjastot toimivat tällä periaatteella: jokaisella on oikeus lainata ja käyttää materiaalia ilmaiseksi. Kirjastojen kautta syntynyt apurahajärjestelmä, joka on korvaus tekijöille, keskittyy kulttuurin vaalimiseen yleisesti. Apurahoja ei riitä kaikille taiteilijoille, mutta sillä ylläpidetään suomalaista kulttuuria yleisesti elossa. Se ei ole varsinainen tekijänoikeuskorvaus, eikä sitä makseta esimerkiksi lainauskertojen perusteella. Samalla tavalla voisimme ajatella sähköistä tiedostojen jakamista. Kirjastotoiminta ja tiedostojen jakaminen molemmat lisäävät saatavilla olevan kulttuurin määrää ja molemmista eniten hyötyvät vähävaraiset: työttömät, opiskelijat, alaikäiset ja eläkeläiset. Heillä ei olisi varaa ostaa kaikkia kulttuurituotteita. Sähköinen tiedostonjako ei rajoitu maantieteellisiin alueisiin, vaan yltää myös köyhiin maihin, toisin kuin kirjastot. Lisäksi netin kautta löytää sellaista materiaalia, jota vaikkapa kirjastoista ja Suomen levityksestä ei ole vielä lainkaan saatavilla. Tästä esimerkkinä japanilaisen populaarikulttuurin maihinnousu länsimaihin animaatioiden ja sarjakuvien muodossa. Sitä voimakkaasti edisti *fansub*- ja *skanlaatio*-kulttuuri, eli harrastelijoiden tekemät laittomat käännökset julkaisemattomiin teoksiin ja paperiversioiden muokkaus levitystä helpottavaan sähköiseen muotoon.

5 COPYRIGHT VS COPYLEFT

5.1 Plagioidin mestari

Nämä ovat niitä, jotka hyötyvät nykytekijänoikeuslaista eniten: suuryritykset. *Disney* on mestariplagioija, jonka työt ovat alusta alkaen perustuneet toisten kirjoittamien tarinoiden uudelleen kertomiselle ja tulkitsemiselle: *Bambi*, *Lumikki ja seitsemän kääpiötä*, *Dumbo*, *Tuhkimo*, *Liisa ihmemaassa*, *Viidakkokirja* ja monet muut ovat alun perin muiden kirjoittamia. Walt Disney otti tekijänoikeusvapaita töitä ja muokkasi ne uudelleen. Walt Disney'n kuoleman jälkeen Disney-yhtiö muutti yrityksen päämääriä. Enää tarinoiden uudelleen muokkaus ei riittänyt, vaan niiden lisäksi tavoitteiksi tuli suojata Disney'n työt ja varmistaa, ettei kukaan muu käyttänyt niitä hyväkseen. Suoja-aikaa pidennettiin yhdysvalloissa vuonna 1998 viidestäkymmenestä vuodesta seitsämänteenkymmeneen vuoteen, joka helpotti Disney-yhtiön tehtävää.

Kuva 1. Disney'n plagiointia. Kuvissa näemme miten yksityiskohtaisen tarkkaan Walt Disney on uudelleen muokannut toisten alkuperäisteokset omiksi piirroselokuvikseen (RIP!: A Remix Manifesto 2008).

5.1.1 Kovalla kovaa vastaan

RIP: A Remix Manifesto -dokumenttielokuvassa kuvattiin surullista yksittäistapausta, jossa Disney-yhtiö lähti puolustamaan tekijänoikeussuojattuja hahmojaan voimakkaasti. Yhtiön kynsiin joutui muun muassa Floridassa sijaitseva *Very Important Babies* – päiväkotia, jonka ulkoseinään oli maalattu Disney-hahmoja. Disney-yhtiön lakimiehet lähettivät päiväkotiiin kirjeen, jossa he ilmoittivat päiväkodin rikkovan tekijänoikeuslakia ja seinämaalauksen vuoksi se voidaan yhdistää Disney-yhtiöön ja jopa Disneylandiin. Lapset ja vanhemmat olivat tapauksesta pahoillaan, koska joutuivat poistamaan maalaukset seinästä. (RIP!: A Remix Manifesto 2008)

Amerikkalainen pilapiirtäjä ja sarjakuvataiteilija *Dan O'Neill* on ollut napit vastakkain Disney-yhtiön kanssa 60-luvulta lähtien ja hänet on viety oikeuteen useampaan kertaan *Mikki Hiiri* -pilapiirrosten takia. Dan kertoi RIP!: A Remix Manifesto-dokumentin haastattelussa syynsä Mikki Hiiri-pilapiirroksiin: "halusin kaataa amerikkalaisen kapitalismin pääläelleen ja varta vasten rupesin piirtämään Mikki Hiirestä pilapiirroksia. Miksi Mikki? No, koska Mikki tunnetaan "hyvänä tyyppinä", johon jokaisen on helppo samaistua." (RIP!: A Remix Manifesto 2008)

O'Neill ja hänen kollektiivinsa *Air Pirates* keksivät muokata Mikki Hiiren esitystapaa ja kuvasivat Mikin vallankumouksellisena huumemyyjänä. Disney vei asian oikeuteen. O'Neill puolusti oikeudessa oikeuttaan sananvapauteen ja toi mukanaan Disneyn "miten piirtää Mikki Hiiri" -piirustuslehtiön, jota Disney myi siihen aikaan muutamalla dollarilla. O'Neill ei lopettanut Mikin herjaamista siihen, vaan perusti *Mouse Liberation Front*-kampanjan, jossa hän kehotti ympäri maailmaa sarjakuvapiirtäjiä tekemään omia Mikki Hiiriä. Korkein oikeus totesi O'Neillin menneen liian pitkälle.

Kuva 2. Mouse Liberation Front -kampanjan kuva (RIP!: A Remix Manifesto 2008).

5.2 Tekijänoikeuden omistaja ja hyödyntäjä

Monikansallinen *Sony Inc.* on hyvä esimerkki siitä, miten yritys ottaa moninaisen hyödyn viihdeteollisuuden rahoista. Yritys omistaa levy-yhtiön ja musiikin levytys-, kustannus-, levitys- ja esitysoikeuksia. Lisäksi yritys tekee tallennealustoja, televisioita, cd- ja mp3-soittimia. Huolimatta siitä lisääntykö digitaalisten tuotteiden kopiointi vai kielletäänkö se laissa, on Sonyn asema turvattu ja se tuottaa lisäarvoa. Kopioinnin lisääntyessä Sony myy mp3-soittimia ja tyhjiä cd- ja dvd-levyjä. Ja jos kopiointi saadaan haltuun lailla, se tienaa musiikilla ja elokuvaalipuilla.

5.3 Tekijänoikeusjärjestöt aivopesevät ihmisiä

Laiton tiedostojen jako rinnastetaan usein varkauteen ja huonoon laatuun. Mutta todellisuudessa mitään ei viedä keneltäkään, asia vain kopioidaan eli monistetaan. Tätä ei voi mielestäni rinnastaa kaupasta tavaran varastamiseen vaan enemmän lainaamiseen. Näihin mielikuviin pyrkivät vaikuttamaan viihdeteollisuus ja tekijänoikeusjärjestöt. Tekijänoikeusjärjestöt tiedottavat yleislaajuisesti tekijänoikeuden sisällöstä, myöntävät teoslupia keräämällä niistä tekijänoikeuskorvauksia ja muokkaavat ihmisten mielikuvia omasta

tärkeystään muun muassa suurilla kampanjoilla. Tekijänoikeusjärjestöjen edustajat tulevat mielellään kouluihin valistamaan opiskelijoille tekijänoikeusaatetta ja tukemaan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tekijänoikeuteen liittyvien opinnäytetöiden tekoa. Epäilen, että minun kirjallinen työni olisi saanut miltään tukea tekijänoikeusjärjestöltä. Ei ole sattumaa, että luovan työn tekijät kannustetaan lähtemään puhumaan tekijänoikeusjärjestöjen tärkeyden ja merkityksen puolesta omasta, inhimillisestä näkökulmastaan katsottuna. Se on järjestöjen tietoista politiikkaa. Tekijänoikeusjärjestöjä Suomessa on moneen lähtöön:

- *Teosto*, joka edustaa säveltäjiä, sanoittajia ja kustantajia
- *Gramex*, joka edustaa äänitteillä esiintyviä taiteilijoita ja äänitteiden tuottajia
- *Kopiosto*, joka on luovan työn tekijöiden, esittäjien ja kustantajien tekijänoikeusjärjestö
- *Kuvasto*, joka edustaa kuvataiteilijoita
- *Sanasto*, joka edustaa kirjailijoita ja kääntäjiä
- *Tuotos*, joka edustaa itsenäisiä AV-tuottajia

Konkreettisia esimerkkejä Teoston tavasta tiedottaa tekijänoikeuslain sisällöstä voidaan löytää helposti Teoston verkkosivuston ”Usein kysytyä” -palstalta. Analysoin esimerkinomaisesti muutamaa vastausta esitettyihin kysymyksiin. Kysymykseen ”Miksi ja miten tehdään teosilmoitus?” vastataan teknisten ohjeiden jälkeen seuraavasti: ”Tekijänoikeuskorvauksia voi saada vain niistä teoksista, joista teosilmoitus on tehty. Teosilmoitus kannattaakin tehdä heti teoksen syntymisen jälkeen, jottei asia unohdu ja tilitys jää saamatta.” Tekijänoikeuskorvauksien saaminen ei toki edellytä Teostoon liittymistä eikä teosilmoitustakaan. Säveltäjällä on aina mahdollisuus lisensoida teos yksilöllisesti, sikäli kuin hän ei ole luovuttanut oikeuksiaan Teostolle. Jättämällä valikoidusti pois informaatiota ja korostamalla Teoston jäsenyyttä ja teosilmoituksen täyttämistä tekijänoikeuskorvauksen saamisen edellytyksenä Teosto vahvistaa säveltäjien piirissä sosiaalista normia Teostoon kuulumisesta. Samalla luodaan lain sisältöön liittyvä uskomus korvauksen riippuvaisuudesta jäsenyydestä ja teosilmoituksen tekemisestä. Ilmoituksen tekemisestä luodaan rituaali: kun tekijänoikeudesta puuttuu patenttioikeuden tapainen virallinen hakemisrituaali eri viranomaisvaiheineen ja patenttiasiakirjoineen, sellainen on luotu yksityisesti. (Mylly ym. 2007, 140-142)

Teoston verkkosivuilla vastataan hyvin epämääräisesti usein kysyttyyn kysymykseen: ”Kuinka paljon voin lainata toisen kappaleesta omaan sävellykseen?”:

Olemassa olevasta teoksesta ei saa lainata osia ilman alkuperäisen tekijän lupaa. Olemassa oleviin teoksiin voi kuitenkin sisältyä aiheita, jotka ovat niin tavanomaisia ja yleisesti käytettyjä, että niiden katsotaan olevan ”yhteistä omaisuutta”. Esimerkiksi C-duurissa olevan melodian lopussa oleva sävelkulku e-d-c voisi olla tällainen. Tällaisten osien ei katsota ylittävän ns. teoskynnystä, joten niiden käyttöä tekijänoikeus ei rajoita. Jos säveltäjä huomaa osankin uudesta teoksestaan jo aiemmin sävelletyksi, lainaukset on syytä hylätä ja käynnistää sävellystyö siltä osin uudestaan. Kokeneet säveltäjät työstävät teoksiaan pitkään ja tekevät useita versioita ennen kuin päätyvät lopputulokseen, jonka varmasti tietävät omaksi sävellykseksi. (Teosto 2007)

Vastaus on täysin absurdi, koska C-duurissa olevia sävelkulkuja on tuhansittain ja ensimmäisen kerran kyseistä sävelkulkua on käytetty satoja tuhansia vuosia sitten. *Tuomas Mylly* (2007, 140-142) Turun yliopistolta kommentoi hyvin tätä tulkintaa:

Vastauksessaan Teosto unohtaa niin tekijänoikeuden rajoitetun keston, musiikkisitaatin, sävellysten osille olennaisen kaksoisluomisen mahdollisuuden kuin sävellysten pienille osille korkean suojan kynnyksenkin (ns. teoskynnys). On triviaalia, että tietyt toistuvat sointukuviot ja melodioiden kuljetukset muodostavat eri musiikkityylien perustan. Musiikin eri lajeja ei voisi edes tunnistaa ilman tällaisia yhdistäviä tekijöitä. Ongelma ei rajoitu postmoderniin musiikkiin, jossa jäljittely ja sitaatti muodostavat usein olennaisen aineosan. Se ei rajoitu myöskään rap-, reggae- tai dj-musiikkiin, jotka ovat kukin alkuvaiheessaan päässeet kehittymään juuri tekijänoikeuden rajoitteista pitkälti välittämättä tai niistä tietämättä. Esimerkiksi yksi kaikkien aikojen nerokkaimpina pidetyistä sävellyksistä, J.S. Bachin urkuteos ”Die Kunst der Fuge” on paitsi kontrapunkin mestarinäyte myös useiden siihenastisten tyylien ja sävellyksien teemojen musiikillinen synteesi. Bach olisikin ollut ongelmissa Teoston ohjeen kanssa, joka vaatii puhdistamaan sävellykset varmuuden vuoksi jo useimmista kolminuottisista lainoista. Ehkäpä viimeistä ja osittain keskeneräiseksi jäänyttä suurteostaan säveltänyt Bach ei vain ehtinyt käynnistää sävellystyötä uudestaan ohjeessa kuvatulla tavalla? Tietenkään tuolloin ei ollut nykyistä tekijänoikeutta. Herääkin kysymys: onko tekijänoikeus määritelty uudelleen sävellysprosessin kulun?

Minkä takia tekijänoikeusjärjestöt keräävät teoksien käyttömaksuja vain tietyiltä luovan alan teoksilta? Tasa-arvon nimissä kaikista luovan alan teoksista pitäisi kerätä käyttömaksu. Maksammehan kuluttajina tyhjiä cd- ja dvd-levyjistä hyvitysmaksua, radiokanava maksaa kappaleen soittamisesta ja taksikuski maksaa radion kuuntelemisesta. Silloin myös arkkitehdin ja huonekalusuunnittelijan pitäisi saada käyttömaksu joka kerta, kun joku menee

hänen suunnittelemansa rakennuksen sisään tai istuu huonekalusuunnittelijan tuoliin.

5.4 Tietokoneohjelmistot

Tietokoneohjelmistot ovat hyvät ääripäät omistajuudesta ja vapaasta omistajuudesta. Tämän hetken laki sanoo, että tietokoneohjelmistot ovat itsenäisiä teoksia joiden keksijät saavat automaattisesti tekijänoikeudet teokseensa. Ohjelmistojen haltijat voivat myöntää käyttölisenssejä, joissa yleensä kielletään ohjelman kopiointi eteenpäin. Ohjelmistojen omistajat, jotka ovat yleensä isoja ohjelmistotaloja, hallitsevat ohjelmistojen levitystä ja myyntiä, tuotantoa, kehittelevät jatkuvasti uusia päivityksiä joista käyttäjä joutuu maksamaan ja koittavat hallita ”piraatteja” oikeustoimin. Päinvastainen tapa kehittää ohjelmistoja on vapaaohjelmat, joita kuka vaan voi käyttää ilmaiseksi, muokata, kopioida ja jakaa eteenpäin. *GNU/Linux*-järjestelmä on tunnetuin esimerkki vapaasta ohjelmistosta. Vapaille ohjelmistoille on monia erilaisia määritelmiä, joista tunnetuin on *Richard Stallmanin Free Software Foundationin* (GNU Operating System 2010) määritelmä. Siinä on vapaan ohjelman neljä perusvapautta (joiden numerointi aloitetaan nolasta yleisen ohjelmointotavan mukaan):

- vapaus 0: ohjelmaa saa käyttää mihin tahansa tarkoitukseen
- vapaus 1: ohjelman toteutustapaa saa tutkia, ja ohjelmaa saa muokata omien tarpeiden mukaiseksi
- vapaus 2: ohjelman kopioita saa jakaa edelleen muille
- vapaus 3: ohjelman muokattuja versioita saa jakaa edelleen muille, jotta niistä hyötyisi mahdollisimman moni.

Vapaan ohjelmistokehityksen hyödyt ovat ohjelmien kehityksen nopeus, koodin laatu ja luotettavuus, kuten myös ohjelmien helppo saatavuus, samalla kuin siinä jakaminen ja yhteistyö korostuvat.

5.5 Creative Commons

Creative Commons on vuonna 2001 perustettu yhteisö. Verkossa toimiva lisenssipalvelu. Tekijä pystyy liittämään teoksiinsa kuvauksen siihen liittyvistä oikeuksista. Creative Commonsin lisensseillä tekijä voi luopua hallitusti oikeuksistaan, jotka tekijänoikeus lähtökohtaisesti antaa. Palvelu on tullut vaihtoehtona ”kaikki oikeudet” varaavalle tekijänoikeusjärjestelmälle. Creative Commons on luotu palvelemaan tekijöiden ja teoksien oikeuksia, mutta samalla helpottaa niiden markkinoille tulemistä, tunnettavuutta ja kilpailua. Creative Commons sisältää laajan määrän sisältöä, jota voi etsiä hakukoneen kautta. Palvelusta löytää musiikkia, videota ja kuvia. On myös mahdollista lisätä hakukriteeriksi oikeuksia käyttää materiaalia kaupalliseen tarkoitukseen tai oikeuksia teoksen uudelleen muokkaukseen. Nämä ovat Creative Commonsin yleisimmät lisenssit:

- Nimi mainittava -lisenssi

Teosta saa näyttää, esittää, jakaa, kopioida ja muokata kunhan tekijän nimi mainitaan alkuperäisenä tekijänä. Mikäli ei ole muita lisenssejä rajoittamassa, voi teosta käyttää myös kaupalliseen käyttöön.

- Ei kaupalliseen käyttöön -lisenssi

Teosta saa näyttää, esittää, jakaa, kopioida ja muokata ei kaupallisessa käytössä.

- Ei jälkiperäisiä -lisenssi

Teosta saa näyttää, esittää, jakaa, kopioida, mutta ei muokata.

5.6 Fanitus

Tekijänoikeuksien rikkominen ei suinkaan rajoitu tiedostojen jakamiseen. Internet on täynnä ihmisten muokkaamia omia teoksia, joissa käytetään

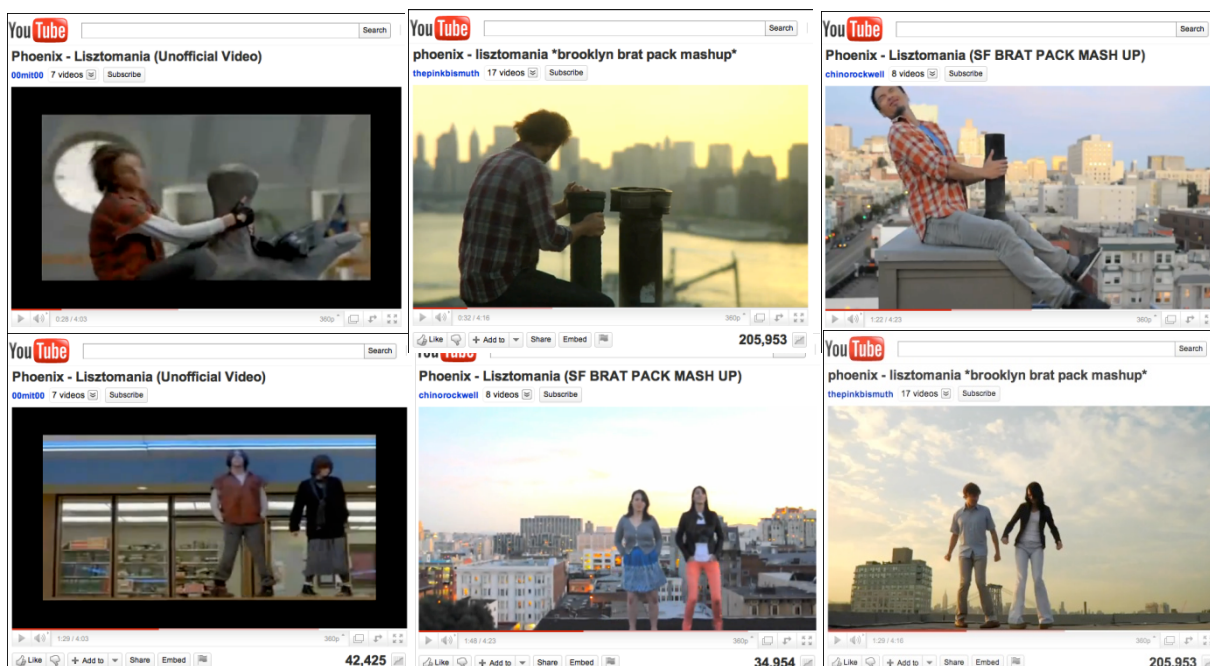
tekijänoikeuden suojaamia teoksia. Youtube-videopalvelu on pullollaan ihmisten omaksi ilokseen tuottamia videoita, joita on laitettu toisten katsottaviksi. Suomessa julkisuuteen tekijänoikeusrikkomuksesta joutui Yleisradion toimitusjohtaja *Mikael Jungner*, koska oli lisännyt taustalauluksi rakkaudentunnustusvideoonsa *Frankie Goes to Hollywood*-yhtyeen *Power of Love*-kappaleen ja se oli Youtubessa katsottavissa. Tietenkään hän ei ollut maksanut tekijänoikeusmaksuja. Ja lopulta Jungner poisti videon palvelimelta. Tuntuu julmalta ja tarpeettomalta, että levy-yhtiöt aggressiivisesti pyrkivät hallitsemaan yksityisten ihmisten itseilmaisua jos he vähääkään käyttävät yhtiöiden omistamaa omaisuutta. Näin kävi myös *Stephanie Lenzille*, joka on niitä harvoja vastaan taistelijoita. Hän vei *Universal Music*:n oikeuteen, koska heidän vuokseen Youtubesta poistettiin Stephanien video. Yhdysvaltalainen Stephanie oli ladannut Youtubeen 29 sekuntia pitkän kotivideon, jossa hänen 13 kuukautta vanha poikansa tanssi spontaanisti *Princen* taustalla soivan *Let's Go Crazy*-kappaleen tahtiin. Kappaletta kuului huonolaatuisena videolla noin kaksikymmentä sekuntia. Universal Music perusteli päätöstä vetää video pois palvelimelta, koska he kokivat videon loukkaavan oikeuksiaan. Se ei riittänyt oikeudessa ja mediayhtiöitä kehoitettiin olemaan huoleellisempia poistovaatimustensa kanssa.

Internet pitää elossa uusia luovuuden muotoja, joiden muuten olisi vaikea toimia kuten ne tällä hetkellä toimivat. Näitä ovat muun muassa fanifiktio. Fanifiktio tarkoittaa tarinoita, joissa kirjoittaja rakentaa tarinan muiden luomiin maailmoihin ja käyttää tyypillisesti muiden luomia hahmoja ja paikkoja. *Harry Potter* -kirjasarjan ympärille voi sanoa syntyneen fanifiktiobuumin. Monet fanit ovat kirjoittaneet lulluisia uusia novelleja, jossa he käyttävät *J.K.Rowlingin* keksimää maailmaa ja julkaisevat tuotoksiaan verkossa.

5.7 Remix-kulttuuri

Nykypäivänä tapa käyttää jo olemassa olevaa materiaalia ja muokata siitä uutta, ei ole uutta. Itseasisassa voidaan puhua remix-kulttuurista, joka on nykyään oma genrensä eli tyyliapansa ja sille on syntynyt useita alalajeja. Yksi

mainitsemisen arvoinen ero perinteisen taiteen ja digitaalisen taiteen välillä on, että perinteistä arvostetaan sen ainutkertaisuuden vuoksi. Kun taas digitaalinen taide saa arvostusta sen leviämisen myötä. Mitä enemmän se leviää, sen paremmin saat nimeä esille, arvostusta ja mahdollisesti lisää työtarjouksia. Tietoa ja dataa on nyt hurjasti tarjolla, enemmän kuin koskaan. Remiksaajan osa on päättää ja valikoida mitä hän käyttää, miten ja mitä sanoa yhdistelemillään paloilla. Kollaasissa, video-editoinnissa ja digitaalisessa scrapbookingissa on kaikissa sama idea: valitset paloja joita yhdistät muihin paloihin. Remiksit ja *mash-upit* synnyttävät uusia versioita. Siitä hyvä esimerkki on Youtubeen lisätty 80-luvun elokuvien tanssikohtauksista uudelleen leikattu mash-up, jonka taustalla soi ranskalaisen *Phoenix*:n kappale *Lisztomania*. Kyseinen mash-up innoitti ihmisiä ympäri maailmaa tekemään oman version, jossa kaverit pitivät hauskaa ja matkivat mash-uppia käyttäen samoja leikkauksia ja kohtauksia.

Kuva 3. Mash-up:sta tehtyjä uusia mash-uppeja (Youtube 2009).

Lähes joka kolkassa maailmaa tehdään remiksejä. Remiksaus on globaalia toimintaa, koska siinä otetaan vaikutteita toisilta ja lisäämällä sekaan jotain omaa. Jokainen tekijä antaa oman tyylinsä. Esim. intialaisissa remikseissä

käytetään paljon amerikkalaisten hittibiisien melodioita, joihin lisätään klassisia intialaisia kertosäkeitä uudelleen modernisti muokattuina. Näin voidaan sanoa sen olevan musiikkikulttuureiden sekoitusta ja samalla vanhan oman musiikkiperinteen elementtien ylläpitämistä. Ennen tarinoita kerrottiin suullisesti, se oli kulttuurin jakamista eteenpäin. Se myös muuttui rikkinäisen puhelimen tapaan. Jokainen kertoi tarinan omalla tavallaan tai väritti sitä lisää. Nykyään remiksaus on aikansa tarinankerrontaa, jossa välitetään viestiä.

19.11.2010 menin videoremix-työpajan ohessa järjestettävälle avoimelle *Lupa remiksata!*-luennolle, joka käsitteli remix-kulttuuria ja sen mahdollisuuksia. Työpajan ja luennon pyrkimyksenä on tuoda aiheesta kiinnostuneita yhteen ja innoittaa ihmisiä remiksien ja mash-uppien nettikatselun sijasta myös itse osallistumaan niiden tekoon. Luennolla kerrottiin mistä löytää laillisia videopätkiä ja materiaalia, jotka useimmat ovat CC-lisensioituja (Creative Commons -lisensseillä). Ammatillaiset, jotka remiksaavat työssään tulivat kertomaan työskentelytavoistaan. *VJ PHOQ* on taiteilija, joka sekoittaa reaaliaikaisesti liikkuvaa kuvaa, eli remiksaa yhdessä musiikin rytmityksen kanssa. VJ:t eli video jockeyt toimivat usein konserteissa, klubeissa ja festivaaleilla. *VJ PHOQ* kertoi, että erilliset laitteet maksavat maltaita ellei käytä tietokoneelle asennettavia ohjelmistopohjaisia miksausohjelmia. Palkka saadusta työstä on erittäin pieni ja *VJ PHOQ* totesi, ettei palkasta varmasti saa edes omiaan takaisin kulujen ja laitehankintojen jälkeen. Koko juttu on siis puhtaasti intohimoa tuottaa musiikin kuuntelijoille visuaalista nautintoa.

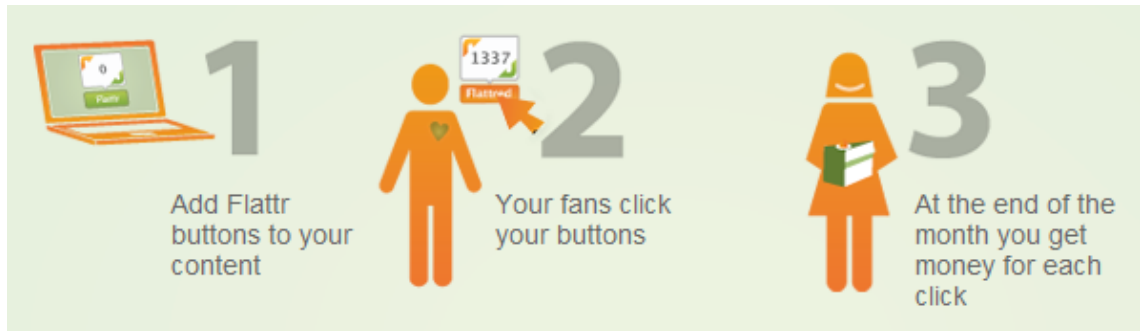
6 YHTEENVETO

Olen liittynyt *Suomen piraattipuolueeseen*, jonka tavoitteena on kansalaisoikeuksien turvaaminen, kulttuurin ja tiedon vapauden lisääminen. Kannatankin heidän kolmea päätavoitetta (Piraattipuolue 2010):

- Teosten yksityisen kopioinnin laillistaminen.
- Teosten epäkaupallisen muokkaamisen ja uudelleenkäytön vapauttaminen.
- Teosten kaupallisen suoja-ajan lyhentäminen 5-10 vuoteen teoksen julkaisusta.

Kieltojen ja valvonnan sijaan itse näkisin parhaaksi vaihtoehdoksi yksityisen kopion laillistamisen, jolla tarkoitan oikeutta valmistaa kopioita teoksesta epäkaupalliseen tarkoitukseen itselleen joko lataamalla tai muille jakamalla esimerkiksi vertaisverkkojen välityksellä. Tekijänoikeussuojattujen teosten laitonta kopiointia tehdään jo muutenkin hyvin paljon, lisäksi sitä on mahdotonta tukahduttaa ja kuten edellisessä kappaleissa totesin sekä ettei sillä ole merkittävää negatiivista vaikutusta tekijöille tai luovien alojen liikeyrityksille. Taiteilijoiden tulotasoon voitaisiin yrittää vaikuttaa muulla kuin tekijänoikeusjärjestelmällä. Voitaisiin miettiä esimerkiksi luovan alojen eläketurvan parantamista ja perustulojen korottamista. Pelkästään jo tällä hetkellä tekijän asema on heikko. Tekijänoikeustulot eivät kartuta eläkettä. Erikseen haettava taiteilijaeläke on kovin pieni, minkä lisäksi sitä saavat vain harvat. Julkisuudessa on myös otettu esille ehdotus hyvistysjärjestelmästä, jota on nimitetty laajakaistaveroksi. Se olisi nimensä mukaan internetliittymille lisätty erillinen vero, jonka tarkoitus olisi antaa tekijöille korvaus. Tekijänoikeusjärjestöt jakaisivat tuotot eteenpäin. Järjestelmä ei ole kuitenkaan ongelmaton, koska ei ole mahdollista jakaa kerätty korvaus reilusti tekijöiden kesken. Lisäksi ei voi sanoa, että kaikki verkkoa käyttävät ihmiset harrastavat tiedostojen jakoa ja levitystä. Olisi kohtuutonta pyytää maksua heiltä, jotka eivät harrasta tiedostojen jakoa tai latausta. Mielestäni on olemassa parempia vaihtoehtoja, kuten esimerkiksi Ruotsin piraattipuoluejäsenen *Peter Sundenin* idea, jossa tekijä saa suoraan maksun. *Flattr - social macro payment* perustuu ajatukselle, jossa verkon kuluttaja päättää itse kenelle haluaa antaa korvauksen. Toimintatapaa

on helpointa verrata kakun jakamiseen. Klikkaamalla verkon eri sivustoilla Flattr-nappia tarkoittaa, että annat heille palan kakustasi. Kuukauden lopussa Flattr-tilillesi ladattu rahasumma jaetaan kaikkien niiden kesken joille olet klikannut Flattr-nappia. Toiminta edellyttää, että sivustoille on asennettu kyseinen Flattr-nappi.

Kuva 4. Flattr-toimintatapa.

Elämme nyt tietoyhteiskunnassa, mikä tarkoittaa informaation jakelulla, tuottamisella ja käsittelyllä olevan merkittävä osa taloudessa ja kulttuurissa. Kulttuurin arvo kasvaa jaettaessa ja samalla taiteilijat saavat teoksiaan paremmin esille sekä lisäävät tunnettavuuttaan. Fani- ja remix-kulttuurit kulkevat käsikädessä tiedostojen jakamisen kanssa. Onneksi edes nyt CC-lisenssien avulla voi löytää materiaalia, joita saa laillisesti muokata ja leikata. Mutta jos kopioinnin laillistamisen lisäksi saataisiin epäkaupalliseen käytön uudelleen muokkausoikeus ja uudelleenkäyttö, remix-kulttuuri kehittyisi ja lisääntyisi entisestään.

LÄHTEET

Apajalahti, A. & Sotala, K. 2010. Jokapiraatinoikeus

Baen Free Library. Viitattu 16.11.2010. <http://www.baen.com/library/>

Baen Free Library. Prime Palaver #6. Viitattu 3.12.2010.
<http://www.baen.com/library/palaver6.htm>

BBC News. Bands 'better because of piracy'. Viitattu 15.11.2010.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8097324.stm>

Billboard. Fleet Fox Go Gold In United Kingdom. Viitattu 3.12.2010.
<http://www.billboard.com/charts/hot-100?tag=chscr1#/news/fleet-foxes-go-gold-in-united-kingdom-1003924689.story>

Gaylor, B. 2008. RIP!: A Remix Manifesto. Viitattu 10.11.2010. <http://films.onf.ca/rip-a-remix-manifesto/>

GNU Operating System. Philosophy. Viitattu 20.11.2010. <http://www.gnu.org/philosophy/free-sw.html>

Karo, M. ; Lavapuro, J. & Mylly, T. 2007. Tekemisen vapaus - luovuuden ehdot ja tekijänoikeus. Helsinki: Gaudeamus.

Nielsen Wire. Yhdysvaltojen musiikkiteollisuuden myynti vuodelta 2009. Viitattu 15.11.2010.
<http://blog.nielsen.com/nielsenwire/consumer/a-big-music-year-for-jackson-boyle-swift-digital-downloads-and-vinyl/>

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995-2008. Viitattu 12.11.2010.
<http://www.optula.om.fi> > Julkaisut > Verkkokatsauksia-sarja > Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995-2008 > Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995-2008 94kB

Piraattipuolue. Tekijänoikeus. Viitattu 15.11.2010. www.piraattipuolue.fi/politiikka/tekijanoikeus

Shakespeare online. What Inspired Shakespeare? Viitattu 17.11.2010. <http://www.shakespeare-online.com/faq/shakespeareinspired.html>

Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404

Teosto ry. Musiikin tekijä ja kustantaja. Viitattu 10.11.2010.
<http://www.teosto.fi/teosto/websivut.nsf/7d7cb8d7c8ceffa0c22565c9004cf780/ea8b50e3b998cc38c22572a0004323d5!OpenDocument#Kuinka%20paljon%20voin%20lainata%20toisen>

Tilastokeskus. There's no business like... Viitattu 16.11.2010.
http://www.stat.fi/artikkelit/2008/art_2008-05-30_004.html?s=2

Wikipedia. Puhelin. Viitattu 3.12.2010. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Puhelin>

Wikipedia. Remix. Viitattu 2.11.2010. <http://en.wikipedia.org/wiki/Remix>

Youtube. Phoenix - lizstomania mash-up. Viitattu 16.11.2010.
http://www.youtube.com/results?search_query=Phoenix++lizstomania+mash-up&aq=f